

Plzeňský literární život

Knihovna města Plzně / Pro libris / Ason-klub
Kruh přátel knižní kultury
Ročník XXV / 2026

11

OBSAH

EDITORIAL

POEZIE
Markéta Jansová:
Básně, střepy života… 2

PRÓZA
Vlasta Romanová: Listopadová …..… 4

PŘEDZVĚSTI
Martina Kastnerová:
Třetí myšlenka 10

ILUSTROVANÉ ZBYTEČNOSTI
Vhrsti: Alfred Schnittke 12

LISTY ASON-KLUBU

DRABLE & DRABBLE
Peggy Kýrová: Láska bývá (nejen)
slepá, Fatální chyba ……..…… 13

KAPKY DEŠTĚ
Jitka Prokšová: Vzpomínka ……..... 14

Eva Válková: Pavučiny 15

POSTPRAVDY
Stanislav Bukovský:
Nedokončené pohádky ……..…… 16

PLŽ SMAJLÍK
Radovan Lovčí:
Dadadekadentní poesie 18

(NE)KRITICKY
Ladislava Lederbuchová:
Dekády Evy Válkové ……..... 19

Vladimír Gardavský:
Román Tanečnice utkví v paměti ….. 20

ZPĚTNÉ ZRCÁTKO
Ivo Fencl:
Karel Šebek, přes třicet let hledán 21

ZVONCE KONCE
Vladimír Novotný:
Se „Slovníkem cizích slov“ ……..…… 23

EDITORIAL

Vážně jsem si, milí čtenáři, nedovedla představit, co to znamená stěhovat knihovnu. Ne tu domácí, ale instituci – od sklepa až po půdu, a to včetně redakce (což je asi to nejmenší). V Polanově síni se naposledy křtil Kalendář plzeňský na rok 2027 z pera Evy Válkové, poslední šálek čaje připravila pro své posluchače Jitka Prokšová. Však se obě setkávají na stránkách listopadového Plže. Tak tedy: kancelář i redakce se stěhují „na pátou“ – do budovy bývalé balíkové pošty na plzeňském hlavním nádraží. Že by byl Plž výpravnější? Asi ne, ale pojede dál a mailové adresy zůstávají stejné.

Do jeho posledního čísla vypraveného z ul. B. Smetany 13 přispěly dále střepy básní Markéta Jansová a povídkou nazvanou Listopadová Vlasta Romanová, dadadekadentními pseudobásněmi vás jistě pobaví všestranný Radovan Lovčí. Na svou připravovanou druhotinu upozorňuje básnířka Martina Kastnerová. Nechybí ani pravidelní přispěvatelé – Peggy Kýrová a její stoslovky, Stanislav Bukovský s provokativním fejetonem a ilustrovaná „zbytečnost“ od Vhrstiho.

V literárních reflexích se Ladislava Lederbuchová ohlíží za dvěma básnickými sbírkami Evy Válkové a Vladimír Gardavský za posledním románem Terezy Herzogové Tanečnice. Již před rokem reflektoval Ivo Fencl publikaci Otazník vykřičníku naděje a připomněl tak ztraceného surrealistu Karla Šebka. Naopak bytostně realistická je práce slovníkářská. Plzeňským velikánem v tomto oboru byl profesor Lumír Klimeš, pro kterého zvoní zvonce Vladimíra Novotného. Také ráda vzpomínám na jeho osobitý humor, zvláště když jsem zkouškami u obávaného pedagoga kdysi prošla bez problémů. Přejte i nám, milí čtenáři, ať redakce Plže a Knihovna města Plzně projdou bez problémů i etapou nezbytné rekonstrukce ústřední budovy. Vždyť i plži si svou ulitu – svůj mobil home nosí všude s sebou.

Jana Horáková

MARKÉTA JANSOVÁ

Básně, střepy života…

…
básně
střepy života
když je žiješ
když je píšeš
skládáš zpět
svůj roztříštěný svět

…
tělo
které už nedává
ale ještě nebere

duše
která už neplesá
ale ještě nekleje

srdce
které už nehoří
ale ještě zahřeje

…
prší
a prádlo nechce schnout

ochablé šňůry
prohnuté k zemi
kolíčky na hraně sil

nepochopí
kdo tu tíhu
unést nezkusil

…
zastavit se
zavřít oči
počkat
až se zkřehlá země
o den o dva
pootočí

nadechnout se
vykročit
uvěřit
že dokážeme
cestu najít
neztratit

…
~~ne~~dostatečná
~~mé~~ně̆cenná
~~bez~~mocná
~~po~~volná
~~ne~~svá

…
bojíme se, co bude
kdo olíže nám rány
až se otevřou
kdo uštědří nové
až se zacelí

máme strach
že posklízíme
co jsme zaseli
a že znovu zasejeme
co jsme nechtěli

…
rozklepni srdce
do mísy
odděl lásku
od hněvu
a šlehej každé zvlášť
z jedné várky
vzejde něha
v druhé zajde
zášť

…
děláme vlny
a když ustanou
děláme nové
a když zůstanou
děláme
že nevíme
kde se tady vzaly

…
když život není nosný
bývá neúnosný

kdo ho přece unese
pořádně se pronese

…
vypouštíš duši
do ovzduší
a každý se bojí ptát
jestli není nebezpečné
se jí nadýchat

...
život nás učí míň milovat
míň na sobě dávat znát
jak moc nám vlastné sejde
na tom, kdo sám předstírá
že vůbec o nic nejde

…
čekáš znamení
a když přijde
čekáš další
a když není
čekáš
že se něco samo
ze dne na den
změní

…
možná jsme všichni zlomení
rozpukaní jako vázy
slepované zlatem

zjizvení
a proto krásní

krásní
a proto zjizvení

…
znavení sluncem
položili jsme svá srdce
na vyprahlou zem

nebyl to dobrý nápad

než jsme se nadáli
scvrkla se, smrskla
a teď už se do nich
nevejdem

…
po společné noci
u čerstvé ranní kávy
a bábovky dvou barev
hledíme si
svého

VLASTA ROMANOVÁ

Listopadová

Vystoupili jsme z vlaku na malé ztracené zastávce uprostřed krajiny, kde se vznášely mlhy a pole se valila do dáli.

Bezmračné nebe slibovalo blankytně zlatistý den. Pohled jsem vyslala až tam, kde se obzor houpal v ranním slunci. Tam v dáli se rýsoval náhrdelník roztroušených staniček propojených kolejemi, po kterých se poslušně pohybovaly dva vagónky lokálky jako v hračkárně.

Bylo možné tušit nekonečný prostor plný zemitých vůní. Tu a tam samota, stateček, pár osad. Na nádražíčku se skví nápis: „Kout na Šumavě“. Vždy jsem chtěla vědět, jaký kout Šumavy to vlastně je. Stanička opuštěná, vedle starého, také časem zapomenutého pivovaru a polorozpadlé haly.

Věkem pokroucené stromy lemují cestu. Zdá se mi, že vidím lidi v krojích, jak pomalu kráčejí ke křížku a ke třem lípám znamenajícím věky. Hraniční čára je blízko. Dnes i tenkrát. Avšak všude se rozlévá tesknota.

Nikdo se sem nestěhuje a vše zůstalo tak, jak to zanechali původní obyvatelé, jako by jenom před chvíli zde odložili hrábě, kosy – a odešli jinam.

Jsme na západní hranici. Není dost peněz na opravu barabizen, ani dost na obdělávání půdy. Vše je ponecháno osudu, objevili se zde jenom pohraničníci a posádky. Vše se především hlídá, nic se nerozvíjí, nikdo sem neinvestuje.

Zapomenutá alej hlásá minulou slávu, ta ale zežloutla a zvadla jako starý novinový útržek.

V náznacích je možné tušit, jak tudy lidé dříve chodili ke mši. Dnes už ale nechodí.

Mé oči kloužou modravým polem, zdá se, jako by to byla levandule, ale není – je to bodlák. Včely bzučí kolem stoleté lípy, snášejí a lopotí se, tak jako vždycky.

Opuštěné haly se bortí.

Sem tam zde vyrostl kravín anebo prasečák.

Krajina zdivočelá, i když divoká vlastně nikdy nebyla.

Přicházíme k městečku. Zastavím prvního člověka, kterého míjím: „Prosím vás, jak se dostaneme k faře?“

„Já něznáju, já něpanimáju,“ zní odpověď, které já však velmi dobře rozumím.

Před lety jsme najednou vystoupili na jiné, velmi podobné, zapomenuté, osiřelé staničce.

Přijela obdobná lokálka, jen z jiné strany. Se skřípěním a naříkáním se vypravovala den co den podél západní hranice odnikud nikam, protože tam dál už svět nebyl a zde náš svět vlastně končil.

Dlouhé čekání v kuželi světla na pustém nádraží. Nastoupilo jen pár lidí. Čtyři. Partička rozdováděných puberťáků.

Ocitli jsme se v městečku, kterému vévodila šachta uranových dolů. Rozhlížela jsem se kolem. Bylo asi devět hodin večer a já viděla jenom potemnělá okna. Copak ti lidé chodí spát se slepicemi? Hledala jsem známky života.

Směřovali jsme od stanice k ubytovně uranových dolů. Najednou se otevřely dveře kina a z kina se vyvalil dav lidí. V tom kině byli totiž asi všichni.

Vystoupali jsme po schodech ubytovny.

Já právě skončila vysokou školu. A ta druhá právě začínala.

Bratislavu a studentský život jsme opouštěli nalehko, jen s batohem, několika knihami, touhou po svobodě, s neklidem a nespokojeností v duši. Jako bychom šli jenom na prázdniny.

Já jsem udělala státnice. Poslední měsíce jsem trávila v mrňavém pronajatém pokojíku s psacím strojem, litrem mléka a kouskem chleba. Všude byly rozložené papíry, překlady z angličtiny, dopisovala jsem diplomku, dokončovala výzkum, učila se na státnice, zahnízděná v malé mansardce vedle filharmonie a fakulty, s malým okénkem s mříží a výhledem na městský dvoreček plný štěbetajících vrabčáků. Na fakultě jsme vyhlásili stávku, aby nás ušetřili zkoušky z marxismu-leninismu, ale neprošlo to.

Já jsem státnice udělala, ale ON medicínu nedokončil. Znamenalo to dovolenou jinou – dvouletou vojenskou službu.

ON ale nechtěl držet samopal. Mohl tehdy udělat jedinou věc – jít pracovat na šachtu.

Odmítli jsme zabřednout do zaběhlých kolejí. Odmítli jsme prosit o místo. Hned po promoci jsme sedli na vlak a odjeli na západ tak daleko, jak se dalo, takže dále už byl jenom ostnatý drát.

Já v duchu knížky ,,Když v ráji pršelo“, ON na těžbu.

Byla to stále jedna země.

Místo pro vysokoškoláka uprostřed lesů a bodláků nebylo a pro mě zase nebyl problém nastoupit do malinkaté nemocnice pro starší a ještě starší. Byla jsem ale tam, kde z lesů stoupá pára, kde se můžete usadit na kopečku u kapličky, pozorovat život pod sebou, s lahví podmáslí a ražen-

kou v ruce. Opíjet se zelení lesů. Pozorovat chalupy, chvat kolem nich, lopotění se, shánění, zvelebování, dostavování, přistavování.

Nadechla jsem se a pocítila volnost.

Cesty nás vedly přes vesničky, přes pole.

Všechny ale končily u bílé chaloupky, se štítem, kapličkou, sudem na zahradě a traktorem na dvorku.

Stále to byla jedna země.

Chtěla jsem do praxe, ale ne do výzkumu a rozhodně ne do úřadu.

A tak jsem byla připravena na cokoliv.

Ráno jsem na oddělení zametla a vytřela, roznesla snídaně, oběd, pak znovu obešla oddělení, posbírala nádobí, umyla nádobí, pohovořila si s dědoušky. Někteří z nich tiše blouznili, někteří vzpomínali a pak jsme vzpomínali společně. Nečekala jsem nic. K léčebně pro dlouhodobě nemocné patřily dvě budovy, v jedné byla ubytovna. Tam jsem dostala pokojík, bez koupelny, bez záchodu, avšak s televizí.

Jednou mě přišel požádat mladý lékař, zda se u mě může dívat na televizi. Byl rozhodující fotbalový zápas.

Dobře, řekla jsem. Tady je klíček, já budu zatím na oddělení. Co vy jste vlastně? zeptal se, když mi vracel klíč. Viděl v mém pokoji totiž seřazeny knížky Freuda, Junga a Adlera. Hádejte, odpověděla jsem. Dnes si již nepamatuju, které z knížek Junga, Freuda a Adlera jsem zabalila do ruksaku a odešla s nimi do lesů, tam, kde se převaluje pára nad močály.

Každý víkend jsem kráčela pěšky přes dva kopečky do chaloupky s barokním bílým průčelím a muškáty za okny. Obě tety kroutily hlavami, co jen se mnou bude a zda mám v občance razítko.

Později jsem si půjčila stařičké kolo a jezdila za tetami na kole. Přes dva vršky, do chaloupky, která voněla buchtami a mlékem.

S tetou jsme si večer sedly k bramborám na loupačku, s máslem, solí a kysaným mlékem jako k největší lahůdce.

Strejda k večeru zaparkoval traktor na dvorku a sedl si na zápraží na schody. Naučeným pohybem otevřel pivo.

Večer se pomalu snášel a na okamžik se vše zastavilo.

Ona se jen tak sebere, s batohem, knihami a jen tak si odejde z města, špitaly si ženský v kuchyni i kravíně.

Jednoho dne mne tam objevil ON. Najednou stál za plotem a já jsem po dvorku tlačila sanitární vozík zakrytý bílou plachtou. To je… to je… Bylo vidět, že by se v něm krve nedořezal.

Ale né, to není to, co si myslíš, to jsou jenom hrnce z kuchyně…

Později mi přišel telegram: ,,Práci na šachtě jsem našel a pro tebe by tady práce také byla, v poradně.“

Šachta na uran už skutečně nemohla být dál. Dál byl už jen les, bolševníky, ostnatý drát a území nikoho. Chlapi, co tam šli fárat, neměli daleko k různým poťouchlostem, jako když ukradli babám ze strojovny prádlo a vyvěsili ho na věži. Za chvíli tam byla lítačka, kdo že to dává znamení na západ.

V malém pohraničním městečku panovala přísná hierarchie. Hlavně musíte tady s každým vycházet a hlavně tak, abyste na okrese na sebe neupozorňovali. Městečko si ponechalo svoji dávnou husitskou slávu. Kostelní věž se vzpínala k nebi. Náměstí se zde svažovalo tak prudce, že upustit pomeranč, už ho nedoběhnete. Prior, budova soudu, pár obchůdků.

Dostala jsem tedy místo vysokoškoláka, ale ve školách, kde jsem měla působit, nevěděli, co se mnou. Byla jsem tam spíše nevítaný host. V rodinách jsem byla také nevítaným hostem.

Prochodila jsem celý kraj, pro mne zcela neznámá území, s kufříkem v ruce, potkávala jsem polosamoty a zapomenuté vesničky s rozbahněnými kolejemi od nákladáků. Zchátralé vísky s opuštěnými sady. Děti běhaly po zabláceném dvorku a naháněly slepice. Už měly dávno chodit do školy. Nevěděly vůbec, co to je. Odtrhnout je od rodiny? Anebo rodinu od nich? Oboje by vyšlo nastejno. V této vesničce se nezměnilo vůbec nic. Nebyl zde lékař, ani samoobsluha, ani pošta. Nezavítal sem vůbec nikdo. Asi jen já. Pěšky s kufříkem.

Dostali jsme ubytovnu pro učitele a zdravotníky. Jednu místnost v pětipatrovém paneláku. Ve druhé byl učitel zvláštní školy. Když odcházel na víkend, tak sděloval: ,,Vypnul jsem raději radiátory, abych nic nezapálil."

Každý den z práce mne autobus vezl temnotou, podél opuštěných barabizen, s truchlivým světélkem v jediném okýnku, podél neupravených dvorků, za štěkotu psů. Kolem se prostíralo nekonečno.

Chodívala jsem po lesním chodníčku běhat. Mé dva výzkumy ležely v šuplíku. Můj spoluautor již dávno emigroval do Británie.

Ale když jsem nad polem viděla kroužit sokola a u lesa dvě srny, něco z této divočiny mne přesvědčilo.

Nakonec se na nás usmálo štěstí a mohli jsme se nastěhovat do novoučkého bytu v nedalekém lázeňském městě.

Život mezi lidmi z uranu nebyl jednoduchý. Byl ale nápaditý a svým způsobem kouzelný.

Po braní chlapi i několik dní nedorazili domů. Zmizeli a táhli po barech lázní i po okolí. Městečko se vinulo do vršku a čeho mělo požehnaně, to byla hlavně minerálka a spousta barů. Když vystřízlivěli, šli zase fárat. My víme, jak skončíme, říkali.

Jednou ráno se na sídlišti objevily krávy z nedalekých pastvin. Popásaly se na trávnicích mezi paneláky.

Byla tady maličká samoobsluha, hospoda i telefonní budka, odkud jsem v neděli večer volala domů, do Bratislavy. Bylo tady jezírko a na jezírku labutě, které každým rokem vyvedly mladé. Vodily je pak po sídlišti a obhlížely se ve sklech obchodu. Labuť se někdy postavila do dveří a my jsme se báli projít, a tak jsme pokorně čekali. Dokud se se svými mláďaty nerozhodla jít někam dál.

Vše to byla stále jedna krajina.

V sobotu večer ožíval celý panelák. Chlapi, co neměli šichtu, se sešli a pili. Ze staré ani z nové doby si nic nedělali.

Náš bytík, styl linoleum a umakart, byl útulný a pln sluníčka.

Chodívali jsme na túry a večeřeli párky z bufetu. Sedávali na zídce u nádraží a čekali na ten správnej vlak. Novou sedačku, obyvákovou stěnu a koberec jsme jaksi nikdy nedořešili. Náš obrovský pes vyrval i to linoleum.

ON nakonec vojně neutekl. Přišli si pro něj se samopalem. Odvedli ho na druhý konec republiky, tedy tam, kde jsme vlastně bydleli. Přežil zemětřesení, ale konec šachty nepřežil. Začal pít.

Než přišla revoluce, stihla jsem udělat ještě jeden výzkum a rigoróza v Praze.

Vše to byla stále jedna krajina.

Když se šachta zavřela, většina chlapů ztratila práci. Velký sen o tom, že já jsem horník a kdo je víc, vzal za své.

Kdo mohl, dal se na podnikání anebo šel pracovat do Německa. Soused namontoval na střechu satelit, aby se mohl chytat Bayern. Jiní nakoupili herní automaty a bohatli ještě více.

Já jsem zas jen cestovala do práce, do městečka, kterému vévodil nespočet vietnamských obchůdků. Moji přátelé hlídali vietnamské děti, aby jejich rodiče mohli prodávat v tržnici.

Jezdívala jsem do kojeneckého ústavu a pozorovala slečny, které stály u silnic.

Život se stával rozpustilým.

Všude kolem mizely zátarasy a protitanková pole.

A najednou, jakoby mávnutím proutku, jsme přestali být v jedné krajině.

Najednou jsme se probudili a již jsme nebyli doma tam, kam jsme patřili, ale tam, kam jsme dosud nepatřili.

Na dálnici, po které jsme jezdili domů, najednou vyrostly celnice.

A ze dne na den, od večera do rána, jsme se stali cizinci v jedné, ale i druhé krajině.

Od večera do rána jsme ztratili rodiny a naše děti babičky a dědy.

Přestaly nám chodit balíčky se sladkostmi jemně zabalenými babiččinou rukou, sušenkami od dědečka, s malou obálčičkou nadepsanou roztřeseným písmem a s ukrytou stovkou. Zmizely nám některé noviny i některé programy z televize. Ztratily se telefony.

Nakonec zmizela i telefonní budka.

Jen krajina zůstala teskná, jako kdysi, zapomnělo se na ni, tak, jako se na ni zapomínalo dosud vždycky, tak, jako se zapomnělo na nádražíčko ošuntělé věkem, kde chyběla i cedule s odjezdy a příjezdy. Asi sem nikdo nepřijíždí a ani neodjíždí. Tak jako kdysi vše kolem dává najevo, že zde život končí.

Život se totiž provalil kolem nás.

Vítr si dál pohrává se zvětralým štítem.

Avšak přibylo pár automatů. Obchůdek, co se zoufale snaží nabídnout pár keksů, zeje prázdnotou.

Do krajiny se zakously reklamní poutače, socialistická megahala zůstala a tentokrát přibyly montážní haly, provozovny sousedních států. Obrovitánské nákupní řetězce a tomu všemu velí autobazary ojetých vozidel zaručeně ze SRN a s přetočenými tachometry.

Obchůdek s nápisem, že se zde prodává něco jako textil, se krčí v koutečku náměstí a kolorit dokresluje banka a pár bankomatů.

Zotročení osadníci podlehnou bizarnosti vnucujícího se tempa obchodníků. Původní kultura zaniká a podvodní kultura bují.

Jenom komín rozpadlého pivovaru trčí do nebe vychrtle a osaměle. Čapí mládě se vytrvale učí létat.

Tak jako kdysi jsme se postavili na koleje vedoucí odnikud nikam, lesknoucí se ve večerním slunci.

Přijel vagónek z roku jedna.

Odvezl nás pryč.

Zanechali jsme plakátovou kulturu, opuštěné aleje a rozžvýkaný postkomunistický pravěk, kde nic nezačalo, nic nepřibylo, a pokud ano – tak jenom léta.

Rozhlédli jsme se po krajině – sokol krouží nad polem, srny postávají pod lesem, včely bzučí kolem lípy, čapí mládě konečně vzlétlo. To jsou naše stopy.

Jenom ten drát, který mizel z krajiny, začal růst v mnohých z nás.

MARTINA KASTNEROVÁ

Třetí myšlenka

Nejsem Médeia

Exil – vyhýbám se ti. Budu-li projektovat, umřu.
Píšu, že absence je reverzní očekávání,
a tak tě nechci

Okousávání tužek před verši, beru na to ostří,
raději usnu.
Sen je nesnesitelně krásný. Nůžky –

Posedlost ovládat chvíli. Minulost má bezhlasý
krk otce, ale leze úžinami s našminkovanou
tváří – otevřené průzory lebek, klapající boty matek.
Co na tom, že se nikomu nepodobá. Ještě tak
mlčet a roztrhnu se vejpůl

Dokořán. Říkám, že mi nechybíš. Ne ty, jen
okamžik. Láska a smrt, povídali až do smrštění
měsíce, padá do oceánu dýchavičně, červené
tváře. Stejně bude zítra neděle, konec cyklu

Strach pod očima přestává hrozit, když jdu
poslepu, dotýkám se tě prsty – znaková řeč.
Držíš mě – bolí to, klopýtání bez pádu

Hvězdy. Přitiskla jsem tvář k tobě a nespala,
hejno světla, perutě rajských ptáků,
cizích očí. Plátno zeď odráží stínohru,
čas mezi břehy, od rohu do rohu

Svlékat se do něhy jako lámat sklo. Kroutíme
ruce do holých vět. Neřeknu, kam jsem unesla
naše děti – střízlíky minuty

Nejsem Médeia, ale
miluji tě stejně

Zaříkávání

Posedám tě rubem svého těla
rubášově něžně
říká se že hnízdící matka
naléhá na hrot růže
a mízou řinoucí z života krmí noc
aby hlídala u cizích dveří

Na to pomyslím, když rozpínám paže
podél neznámé krajiny svého muže
hnětu hlínu počátku
ale z rukou mi vychází
podivní bůžci a trojhlavá stvoření

Velké prádlo

Ztrácím tvou tvář mezi námi
nic tam nevede
jako když včera zaťal jsi srdce
do mé hlavy

Za stěnou
milovali se divoce
zatímco jsem vyprané prádlo
věšela na oči sousedům
i s tebou

Věděl jsi, že když otáčí klikou
pláčou
jako by slyšeli
mrtvé zdi zpívat
o duši bez lidí?

nic se nestalo
mlčení má podobu struny
nepatrná rezonance
nastřádané rýhy
v stěnách se rozvírají
dny roky
až konečně připomínají ústa

neptáš se
otázka má podobu jícnu
zanícený okraj rány
vyvolává dávení
slovo pomalu stéká
zašitým otvorem
nevzbuzuje hlad
ani lásku

Matky nemají nemocná srdce

Dnes ráno přinesl kotě. Mazlíček hebce propíná páteř. Kdo se o to bude starat. Kolem nohou celý vrh, strašně je miluju, ale ve snech je topím, vynáším na břeh, líbám, rozetnu vlastní kůži a krev pustím do vody – pak uniknu. Probudím se a sotva dýchám, beru jim dech jako omluvu, říkám něžná slova. Nikdy bys to nepřiznala, ale vím, žes o tom snívala i ty. Když se vzbudíš, dotknu se tě a zapomeneš, že všechny matky opouštějí děti, aby neměly nemocná srdce. Vím, že nevěříš, a budeš tvrdit, že ti proto není smutno. Křečovitě se chytám břehu, ale horizont klame, jako by se přibližoval jen zdánlivě, jako idea prudce vypuzená udýchaným mozkem – když už ani otázky, tak co – gumová prostřednost, otisk malíčku do psaní. Moje prsa pod tvýma rukama nikoho nepřekvapí, jen když pohledem zajedeš do masa našich očí, o tom, o tom se píše, ale nesmíš si to nikdy přečíst – přísaháš.

VHRSTI

Alfred Schnittke

Klavírní kvintet Alfreda Schnittkeho je považován za jednu z nejdepresivnějších skladeb, které kdy byly zkomponovány.

- Alfred Garrijevič Schnittke (1934-1998) byl ruský skladatel německého původu.
- Skladbu začal psát bezprostředně poté, co mu zemřela matka. Celá kompozice má být jejím památníkem.
- Klavírní kvintet je pětivěté dílo pro klavír a smyčcové kvarteto komponované v letech 1972–1976.
- V roce 1979 ji autor upravil pro symfonický orchestr a přejmenoval na In memoriam...
- Typické provedení Klavírního kvintetu a In memoriam... trvá přibližně 25-29 minut.

PEGGY KÝROVÁ

Téma: Tenký led

Láska bývá (nejen) slepá...

Do firmy nastoupil nový šéf. Mladý, pohledný, zábavný. Pozorný. Obzvláště k ní. Netrvalo dlouho a zamilovala se do něj až po uši. Co na tom, že byl ženatý? Nechtěla mu rozbít rodinu, jejich tajná láska jí stačila. Nedbala varování, že „co je v domě, není pro mě".

Za nějaký čas za ní přišel s nabídkou, aby mu pomohla s určitými soukromými obchodními aktivitami.

„Jen tobě můžu věřit," zašeptal a ona souhlasila.

„Pouštíš se na tenkej led, dej si bacha," varovala ji kamarádka.

Nedbala. Neodradili ji ani ruskojazyční obchodní partneři.

Za nějaký čas našla policie v jisté přehradě mrtvolu mladé ženy…

Téma: Červený karafiát

Fatální chyba

Zamiloval se do ní na první pohled. Byla vzdělaná, šarmantní, byla jiná než ty ostatní. Byla vznešená. Zdála se jako nedobytná pevnost, ale nenechal se odradit. Konečně souhlasila s první schůzkou. Následovaly další.

Byl zamilovaný až po uši. Věděl, že potkal ženu svého života. Přehodnotil některé svoje dřívější názory. Přehodnotil svůj vztah ke stavu manželskému. Chtěl s ní prožít celý svůj život.

Konečně nadešel den, kdy se šel představit do rodiny. Vykoupal se, oholil, oblékl si své nejlepší šaty.

Návštěva nakonec byla krátká, velmi mrazivá a znamenala konec jejich známosti. Přinést dceři bývalého továrníka rudé karafiáty opravdu nebyl dobrý nápad.

JITKA PROKŠOVÁ

Vzpomínka

„Měla bych to konečně trochu uspořádat," pomyslím si, když se v počítači probírám složkou s fotkami z našich cest. Procházím jeden snímek za druhým, chvíli se snažím o jakési utřídění a pak se mi objeví před očima ten, v jehož rohu je vyznačeno datum 4. 4. 2022. Paměť mi připomene tehdejší ohromení, které jsem zažila tisíce kilometrů odtud, a tak se nebráním, abych na pár chvil uvízla v zajetí někdejších pocitů.

Toho dne jsme se od kalifornského pobřeží vydali směrem na východ, abychom po zhruba osmihodinové jízdě dorazili do městečka Williams. Jeho typický westernový ráz nás pobaví, důkladně si ho ale prohlédneme až později, teď nezastavujeme – chceme stihnout západ slunce nad Grand Canyonem. Nejsme od něj daleko. Na silnici vedoucí k vyhlídkám míjíme vozy jedoucí v protisměru – v tenhle pozdní čas se už všichni vracejí zpátky do civilizace, pouze naše auto míří opačně. Za několik minut zastavíme na parkovišti poblíž řídkého lesíku. Lidé z těch několika aut, co tady ještě zůstala, si fotí nedaleko se pasoucí jeleny. Tušíme, že slunce už musí být těsně nad obzorem. Kvůli okolním stromům však není oranžový kotouč vidět, a tak očima rychle vyhledám šipku, která ukazuje k místu první vyhlídky. Nechávám rodinu za sebou, smějou se mé nedočkavosti. Jdu rychlým krokem, místy popoběhnu, naštěstí není cesta lesíkem nijak dlouhá. Stromy se náhle rozestoupí a… stojím před rozhraním – před zlomem do dalekosáhlého prostoru a do nepředstavitelně členité hlubiny. Strnu úžasem. Zapadající slunce osvětluje do dálky se prostírající rozeklané skály Grand Canyonu a jejich stěny rozehrávají proměny v rudohnědých odstínech.

Zatím tu jsem sama. Sama na skalním výběžku, pod nímž se v závratné hloubce vine stužka bahnité vody… zkalená řeka Colorado. Kdysi dávno, před pětašedesáti miliony let, ovlivnilo zdvižení coloradské plošiny i její tok. Voda pak omlela vrstvy pískovce, vápence a břidlice do scenérie, na kterou teď s bušícím srdcem oněměle zírám. Cítím, že se mi do očí tlačí slzy, a chápu, proč se tahle oblast stala pro původní obyvatele posvátným místem. Vtom za sebou zaslechnu kroky. Vzápětí se ocitnu v obležení zbylých tří členů mé rodiny. Schovám své lesklé oči za sluneční brýle, zamumlám, jak je to tu úžasné, a někde v sobě zatím uzavřu, co nedokážu vyjádřit – pocit, když se tenhle přelom prostoru přede mnou rozevřel. Možná později najdu patřičná slova, ale teď trvám na tom, že tu chci ještě

chvíli zůstat, a nechám ostatní, aby podél šipek směřovali k dalším výhledům.

Když znovu osamím, sundám si brýle a zamženýma očima zase přelétnu špičaté výčnělky skal i rokle pod nimi. Zhluboka se nadechnu a pomalým výdechem klidním srdce. Slunce mezitím zapadlo za obzor, ale světlo soumraku dál kouzlí na útesech nad řekou měňavé odlesky.

Nikdy předtím jsem nezažila, aby mnou nějaké místo tak silně prostoupilo. Ač ateista, tam bylo těžké uvěřit, že nebe je prázdné…

EVA VÁLKOVÁ

Pavučiny

Za devatero lesy, sedmi řekami, pěti horami, třemi pustinami, teprve, když jste tohle všechno prošli, mohli jste potkat pohádku. Příběh, ve kterém jedna vědma vydala varování všem princeznám:

Nevěřte princům, potulným tovaryšům ani vesnickým mladíkům jménem Chytrý či Hloupý Honza. Možná dovedou zabít draka, možná vás dovedou osvobodit, ale radovat se z toho, že by s vámi mohli šťastně žít až do smrti, radovat se z toho nebudou.

V našem příběhu princezna četla to varování. A vydala se za vědmou, které lidé říkali čarodějnice. Chtěla vysvětlení. Proč muž, kterému dá všechno, dokonce i svou lásku a čas až do konce života, nebude šťastný? Jak by všechny ty dary mohl někdo neocenit?

Ale cestou temným lesem princezna uvízla v sítích pavouka. A tak se tisknula v koutě zamotaná do pavučin. Čím urputněji se snažila vyprostit, tím pevněji jí lepkavá pouta držela. Až se nemohla ani hnout, nohy jí podklesávaly, ale neupadla, to byla jediná výhoda té sítě. Proč jen jsem četla varování vědmy a proč jen jsem četla i ten příběh o tovaryšovi, který nechal svou milou v pavučinách, nevysvobodil ji jen proto, aby mohl utéci za postavením a bohatstvím v zámoří? To bych nepochybovala a nemusela bych se ptát: Jsou snad všichni muži takoví? Já jsem princezna, ale co když se mému milovanému bude zdát některá krásnější a bohatší? Mám se bát, že můj princ mi bude říkat miláčku jen proto, aby mohl nenápadně zmizet za keři, za mořem, za leskem slávy a moci, za obdivem jiných?

Zmítala se tak dlouho, až už nemohla skoro dýchat. A princ se objevil na poslední chvíli a musel zahájit dýchání z úst do úst.

A tak se stalo, že nakonec princezna svému princi uvěřila, a dovolila mu, aby ji osvobodil.

Uvěřila mu navždy, protože princ měl nakonec ten nejsilnější argument. Důkaz tělesné lásky. To princeznu přesvědčilo.

STANISLAV BUKOVSKÝ

Nedokončené pohádky

V pohádkách je kolikrát víc moudrosti než v knihách učenců a v románech i pro ty nejvyspělejší dospělé čtenáře. Ale mnohé mají bohužel jednu podstatnou závadu. Zůstávají nedokončené, není v nich nic o tom, co bude potom. Potom, co se vzali a pokud nezemřeli, tak pak někde, ať už v chaloupce či na zámku, žijí až dodnes. Máme si snad představovat, že co se princ stal králem, po zbytek života sedí na trůnu, v jedné ruce drží žezlo, v druhé jablko a královna sedí vedle něho a oba se tváří vznešeně? Pohádky mlčí, drama skončilo svatbou a dost. Víc se nedozvíme. To náš moudrý třídní učitel, když jsme základní školu vychodili, na rozloučenou nám udílel rady do života. Naše spolužačky varoval, aby si nemyslely, že až se vdají, budou mít jednou provždy vystaráno. Nám klukům zase doporučoval, abychom zaměstnání, jemuž se budeme věnovat, se věnovali zodpovědně, práce že je v životě to nejdůležitější. Je však třeba podotknout, že to bylo v jiné době, už v dávnověku, tak trochu v pravěku. Dnes holky o svatbu zas tak moc nestojí a ví se, a praxí lze doložit, že i bez práce mohou být koláče. Ale připusťme, že nejen àlamodní pohádky, v nichž je všechno na ruby, ale i pohádky klasické doposud mají své místo ve vzdělávání a zabavení malých dětí a v nostalgickém usebrávání těch, co sice dětmi už nejsou, ale kdysi jimi byli. Pohádky by však potřebovaly dokončit, doplnit o to, jak probíhá soužití těch, kteří po překonání všech protivenství jsou konečně svoji.

Dejme tomu, že mladí královští manželé marně čekají na narození malého prince. Přitom jak král, tak i celé království potřebují dědice trůnu. V tom případě lze požádat papeže o povolení rozvodu. Vyhoví-li tento neomylný zástupce Pána Boha na Zemi, manželství s milovanou královnou se zruší a král pojme za choť princeznu novou, s ní získá i nová spojenectví a případně i nějaká další území, což, jak každý uzná, rozhodně není k zahození.

Někdy je všechno, jak má být, manželé se milují, hodné děti mají, ale ať už královna nebo jen obyčejná panímáma najednou zemře a je zakrátko nahrazena macechou. Jak nakládají macechy s nevlastními dětmi, všichni dobře víme, zvláště pak tehdy, narodí-li se maceše vlastní děti. Macecha jak pantátu, tak pana krále obalamutí a ti nechají chudáčky děti z prvního manželství napospas zvůli té záludné, licoměrné ženy. Toto nakonec dobře známe z mnoha pohádek z období útrap předcházejících svatebnímu happy endu.

Dále se může stát, že ačkoliv se ti dva milovali a chtěli spolu nadosmrti žít, po svatbě jeden z nich najednou zjistí, že je sice zcela normální, ale jinak orientovaný. Jedná-li se o královský pár, vyvstává opět problém s nástupnictvím. Ve starém Římě se takové případy vyřešily adopcí následníka. Stane-li se něco takového třeba v rodině ševce, nebude se holt chlapec držet ševcovského kopyta, ale stane se umělcem, třeba baleťákem nebo aspoň hercem.

V žádné pohádce se také nemluví o tom, že by se princezně po jejím osvobození z drakova či černokněžníkova zajetí poté, co se šťastně provdala za prince osvoboditele, narodil jako prvorozený malý dráček či černokněžníček. V Erbenově Kytici je zmíněn míšenec panny a vodníka, ale tam se všechno odehrálo bez nějakého osvoboditele. Panna se ze zajetí dostala tak, že se podvolila naléhání své matky a pokusila se obelstít toho lstivého vraha, jinak tatínka jejich dítka. Obelstěný vodník jí pak vydal jejich synka po částech, dětskou hlavu bez tělíčka a tělíčko bez hlavy.

Jedna vdavekchtivá panna si zas dobrovolně vzala za muže čerta, ocas mu usekla, rohy ulomila a byla s ním pak docela spokojená. Však ne nadarmo prohlásila Ester Krumbachová: Lepší sněžný muž, nežli žádný muž. Ale tyto případy neřeší zrození podivného potomka – chiméry – ve spořádané lidské rodině, jehož bychom mohli přirovnat k malé obludce kukačce objevivší se v hnízdě sýkorek.

Taky se může stát, že ti dva, co se z velké lásky vzali, se po čase ať už jeden z nich či oba sebe navzájem nabažili a začnou vyhledávat mimomanželské vztahy. Zvláště králové v takovém případě s oblibou přivádějí na svět levobočky. Ale i královny mohou mít všelijaké bokovky. Vztahy se pak komplikují, králové občas nechávají své manželky popravit, královny zase mívají pokušení své otravné královské partnery otrávit.

Chybí také nejen dokončení pohádek, ale jsou zde celá zanedbaná témata. Chybí jisté specifické pohádky od samého začátku, od onoho „Byl jednou jeden“. V žádné pohádce se příběh neodehrává na základě vztahu prince s princem, případně princezny s princeznou anebo klidně třeba ševce s ševcem nebo třeba kovářem. Proč? Vždyť je to přece normální a malé děti od útlého věku by měly být i do takových vztahů včas zasvěceny. Proč jsou v pohádkách děti ochuzovány o celou škálu nejrůznějších vztahů, co jich jenom máme, o kterých víme, včetně těch, co sotva známe a třeba ani nevíme, jež nás všechny činí citově bohatšími a svobodnějšími. V žádné pohádce se nic nedozvíme například o polyamorii. Přitom jak šťastní bývají ti, co žijí v láskyplné polykule. Kdyby s tím vším nebyly už malé děti obeznámeny, neujasnily by si, k čemu přirozeně tíhnou a o mnohé by pak byly ve svém příštím žití ochuzeny. Přece platí: Pro děti jen to nejlepší.

RADOVAN LOVČÍ

Dadadekadentní poesie

Pseudobáseň č. 3:
VIBRÁTOR

Vrrrr Vrrrr Aáááách
Vrrrr Vrrrrr Aáááááách
Vrrrrr Vrrrrr Ááách
Vrrrrr Vrrrrr Aáááách
Vrrrrrr Vrrrrrr Ááááách
Vrrrrr Vrrrrr Aáááách
Vrrrrr Vrrrrr Aááách
Vrrrrr Vrrrrr Aáách
Vrrrrr Vrrrr Aáááách
Vrrrrr Cvak…
Došly baterky.
Life is a shit...

Pseudobáseň č. 4:
PÁREK V ROHLÍKU

dramatická poesie: hrají pan Novák
a párek v rohlíku

Mlask
mlask
mlask
chroup chroup chroup
kuc kuc
mlask
kuc kuc kuc kuc
mlask
chroup
mlask
chroup mlask
Kkkkrrrrrrrrrrkkkk!!!
Prrrrrrrrrrrrrrrd!!!
Ještě jeden, prosím.
To be continued...

Pseudobáseň č. 5:
GILOTINA

Ťaf ťaf ťaf
ťaf ťaf ťaf
ťaf ťaf ťaf ťaf
ťaf ťaf ťaf ťaf
ťaf ťaf ťaf
ťaf ťaf
ťaf ťaf ťaf ťaf ťaf ťaf
ťaf ťaf ťaf
ťaf ťaf ťaf ťaf ťaf ťaf ťaf
ťaf ťaf
Stop.
Revoluce skončila.

Pseudobáseň č. 6:
PROSÍM

No tak.
Prosím.
Buď hodný chlapeček.
Tak už se do toho pusť!
No tak, neváhej pořád.
Neváhej!
Proboha,
s tebou není
žádná rozumná domluva.
Jestli mě máš rád,
tak jak dlouho mám ještě čekat?
Nebuď neposlušný!

No konečně,
to ti to trvalo.

Zatracená prostata – ulevil si děda
a blaženě se usmál.

LADISLAVA LEDERBUCHOVÁ

Dekády Evy Válkové

Na rozdíl od oblíbených kolibřích vydání jsou básnické sbírky Evy Válkové knižními rozměry trochu větší, nicméně útlé, tak aby se snadno vešly jak do náprsní kapsy pánského saka, tak do malé dámské kabelky. Drobnost vazby odpovídá stránkovému rozsahu knížek – jen po deseti básních je v každé z nich.

Poslední sbírku *Uhlíky podzimu* (Plzeň: Koniáš, 2025) doprovázejí dvě ilustrace Jiřího Posledního. Třetí grafika, zářící javorový list, je významovou nápovědí obsahu (neboť nejde jen o list z podzimního stromu), je na obálce knížky. Deset básní, zdá se, je příliš málo pro kompozici celé sbírečky, již nakladatel rozšířil obdivným Doslovem. V něm připomíná básnířku jako lékařku, matku a babičku, ale především jako „velmi citlivou ženu".

E. Válková i v této dekádě textů potvrdila svůj básnický postoj – nevzdává svůj úděl láskyplného vztahu k muži, včetně erotických výzev. Deset „uhlíků podzimu" je vhodné číst v kontextu předchozí básnické dekády (ale i minulých sbírek dalších), neboť obsah symbolicky žhne, uchovává oheň založený včera a především: „Zkřehlá slova / Klopýtají / K tobě // K včerejším plamenům / Tajných požárů / K uhlíkům vzpomínek / Které hřejí / / zevnitř".

Ve sbírce nazvané Dvakrát deset básní (Plzeň: Koniáš, 2022) se Eva Válková spojila s výtvarnicí Evou Hubatovou, aby s jejími fotoinformely společně vytvořily půvabný celek, v němž se kongeniálně snoubí deset básní slovesných s básnivým viděním deseti celostránkových barevných kompozicí. Jedenáctá báseň s názvem Fotoinformel vytváří dvojici s jedenáctým (vlastně prvním) obrázkem zdobícím přední desky této knižní „galerie" a je poctou výtvarné technice Evy Hubatové, tak dobře souznící s poetikou veršů: „Prsty básně / Hmatají […] Objektiv / objeví […] Fotografie / Zvětší / Všechny pocity". Prsty básně hmatají, to je obraz příznačný pro metaforičnost Válkové poezie, která se zde „dotýká" výtvarných děl. Ve vzájemném zrcadlení se na každé dvoustraně složka slovesná a výtvarná vzájemně posilují v utváření lyrické nálady – metaforické obrazy básní komunikují s psychologickou účinností barev a tvarovou sdělností fotoinformelových kompozicí, jejichž ilustrační funkce je povýšena na výtvarnou báseň. Např. berlínská modř je protkána azurem a blankytem a společně dávají vyniknout teplým červením, aby vyjádřily Válkové vzývání víry v duševní obnovu: „Prší / Do sněhu / Do tříště ker / Ledovce smutku / Co rozdíraly / Pláně duše / Roztávají / Nadějí".

Víra v lásku a naděje v její naplnění spojují obě básnické dekády. I když *Uhlíky podzimu* odvádějí v básních Září, Říjen a Listopad pozornost i k přírodnímu období a k jeho ztemnění a ztišení, je i zde Válkové poezie především ztišenou intimní lyrikou. Existenciální téma smrti je po „černém dni" sbratřeno s romantickým „modrým snem" přinášejícím do „pouště srdce" naději. V básni Říjen se mluvčí sebevědomě svěřuje: „Chtěla bych / umírat v nádheře / jako javorové listí […] Ve zlatě […] A zatím / Se scvrkávám sama […] I svraštělá jablka / Jsou krásná a voní… // Řekl". Válkové touha po lásce je zhmotněna tělem: „Uvnitř těla", tam v sexu a lůně, sídlí „Nové měsíce / I slunce / I celé světy", tam lze hledat záruku její trvalé obnovy a nového života.

Věrnost haptické vnímavosti slova a jeho synestetické schopnosti vyjadřovat erotická témata zduševněného fyzična je pro Válkové poezii příznačná a přesvědčivě vřazuje její poslední sbírku mezi ty předchozí. V *Uhlících podzimu* jsou slova „zkřehlá" a tělesně „klopýtají" za láskou, přesto mohou zvítězit nad „Přízraky", když „Ona a on / Se navzájem / Osvobodí / Prsty slov / Prsty duše". Obraznost E. Válkové i v této sbírce těží z představ dotyků a tělesných spojení: „Báseň / si protahuje křídla / Aby mohla / Hladit vzduch / Aby mohla / Hladit tebe". Volný, významově zatížený krátký nerýmovaný verš promlouvá slovy, těmi psanými, těmi „Listy / Listy / Listy", které „Bolí i těší / Na papír / Je vracím", říká básnířka.

Dekády básnických listů E. Válkové přinášejí čtenáři vyznání o potřebě lásky, o životní nutnosti ji prožívat a tím stvrzovat její životodárnou sílu.

VLADIMÍR GARDAVSKÝ

Román Tanečnice utkví v paměti

Tereza Herzogová vydala v letošním roce v pražském nakladatelství Motto svůj čtvrtý román Tanečnice, do jehož centra dění umístila čtyři dlouholeté bývalé kamarádky. Při této sestavě hlavních protagonistek se nabízí otázka, zda se primárně nejedná o román pro ženy. Není tomu tak, ale i kdyby měl někdo pocit, že tomu tak je, Tereza Herzogová je už natolik zkušenou prozaičkou, že by dokázala povýšit žánr ženské literatury na první ligu. Čtenářky si příběhy všech čtyř hlavních hrdinek ze své ženské podstaty spolehlivě spoluprožívají a muži se zase dozví z ženského světa o chápání a vnímání údělu žen více, než jim bude možná milé.

Autorka se v minulosti věnovala, jak řada plzeňských čtenářů jistě ví, amatérskému divadlu, a také vystupovala se skupinou historických tanců, jejíž část oživila křest knihy v prostorách Galerie 13 ukázkami ze své tvorby. Spolupráce se skupinou Arvena literátku jistě též v lecčems inspirovala při psaní Tanečnic.

Čtyři někdejší kamarádky z iniciativy jedné z nich se po deseti letech sejdou, aby se domluvily na obnovení činnosti skupiny historického tance. Tuto dívčí skupinu tvořily introvertní Táňa, profesionální houslistka, která si ještě přivydělává jako prodavačka v hudebninách, ambiciózní Klaudie, vysokoškolská pedagožka a zároveň provozovatelka tanečního studia, rázná matka tří dětí Vendy, věčně při chuti a marně bojující s nadváhou, provdaná za se vším smířeného člena amatérské skupiny historického šermu, a neuvěřitelně naivní kráska Laura, zdravotní sestra, která je magnetem na katastrofy, jež každého jejího nápadníka brzy bezpečně odradí.

Společně se domluví na vystupování s nadmíru náročným barokním tancem, k jehož nastudování přizvou obstarožního excentrického choreografa Olivera Düricha. Ten tuší nějaké nepřekonané těžké trauma z minulosti, které na tanečnice stále doléhá, a snaží se ho odhalit, aby odstranil rušivé pnutí ve skupině a navodil žádoucí atmosféru pro tvůrčí spolupráci někdejších kamarádek. Příběh je ovšem zabydlen i řadou dalších poutavých postav. Figurují v něm například hodnověrně odstínění členové šermířské komunity, ohleduplný dirigent symfonického orchestru, vedoucí hudebnin střežící jako oko v hlavě památeční kytaru, extravagantní houslista, který je idolem většiny českých žen a dívek, sarkastický šlachovitý androlog, sympatický vozíčkář a mnoho dalších.

Román je sondou do osudů současných třicátníků, čtenáři se alespoň s nějakou postavou snadno identifikují. Autorka si mistrně pohrává s jazykem a přináší množství neotřelých úvah, aniž by tlačila někde na pilu. Nepodsouvá své vlastní postoje a názory. Popisuje věci, lidi, události přímočaře a nekomplikovaně se svým příslovečným humorem a nadhledem, a tak se jí podařilo vytvořit dílo, jež se čte jedním dechem. Spisovatelka zatím ve všech svých románech dokázala zpodobnit živé lidské charaktery, které jsou natolik přesvědčivé, že se čtenářům trvale ukotví v paměti.

ZPĚTNÉ ZRCÁTKO

IVO FENCL

Karel Šebek, přes třicet let hledán

Letos uplynulo jednatřicet let od záhadného zmizení spisovatele Karla Šebka (nar. 1941), což je podivné nikoli pouze v rámci současné české literatury, ale literatury vůbec. „Já ho ale včera potkal," zaznívá občas dodnes v replikách jako rádoby dobrá anekdota, na které však je saprlotsky divné, že teoreticky to potkání vyloučit nejde. Například v detektivkách nelze žádnou smrt dokázat, dokud se neobjeví tělo, nicméně to neplatí, Šebek se od 11. dubna 1995 pohřešuje. Přesto mu před rokem vyšla další kniha Otazník

vykřičníku naděje (Koniáš, Plzeň 2025). Neobíral bych se jím tak fascinovaně, kdybych v Plzni nepotkával jeho spoluautorku (dá se snad říct i kamarádku) Evu Válkovou.

Tak tedy pseudo-romanticky Nezvěstný! Ryzí básník! Méně už se ví, že psal taky filmové scénáře a divadelní hry. A prózy, samozřejmě. Byl i výtvarník, jednak dělal koláže, které jsou částečně přítomny i ve jmenované publikaci, jednak si prostě kreslil. Tato kniha ukrývá i jeho autoportrét.

Mám doma už z dřívějška tři jeho knihy, a to *Dívej se do tmy, je tak barevná*; *Ruce vzhůru* a *Zítra je nikdy*. No, a NIKDY jsem ho nepotkal, tedy pokud vím, protože projít kolem mne mohl. On se ostatně spíše znal se surrealistou (a klinickým psychologem) Zbyňkem Havlíčkem (1922–1969), což byl Šebkův bratranec. Když podlehl leukémii, začal Karel propadat ještě hlubšímu zoufalství. Ale znal se i s Petrem Králem, dlouholetým pařížským emigrantem, anebo se Stanislavem Dvorským.

Jeho texty vyšly v Paříži, v Itálii nebo v Mnichově. Jak psal? Budu volně citovat z textu *Paprsky měsíce rozbily mou tvář:* „Mám oči, abych neviděl, a ústa, abych mlčel. Tělo, abych nebyl, než kříž u jezera. To jezero vypil déšť desater. Desatero svatých čertů před vraty kostela a deset rohatých farářů. Desatero vůní lásky. Deset lesů deseti přání. Deset blbců na každém desátém rohu ulice."

Knihu připravili a uspořádali Eva Válková, Vladimír Blažek, Hana Rojtová a Helena Fenclová – a vydalo ji nakladatelství *Koniáš*. Údajně jde o Šebkovy texty až dvou posledních let (1993–1995), kdy se o něm ještě vědělo. Jeden rukopis je přetištěn na straně 38. Karel Šebek měl čitelné a nevymykající se písmo, ze kterého grafolog moc nevyčte!

Poslyšme, co je zřejmé: nedá se nikomu zakázat, aby při psaní odněkud netěžil. Tak například ze vzpomínek na rané dětství, anebo… aby se výslovně neinspiroval fantaziemi schizofreniků, jako to zcela cíleně praktikoval Karel Šebek. Co je však deptající? Zkoušel na sobě také funkci některých léků a bral LSD. A jak se bombasticky uvádí, celkem pětadvacetkrát se pokusil o sebevraždu. Zdá se to neuvěřitelné a je přinejmenším zvláštní, že jednou přečkal pád ze čtvrtého patra, kdy dole zdemoloval auto, aby smrti unikl takřka neporaněn. Přesto či právě proto měl tento muž často citované krédo „život je choroba, kterou nutno přežít". Když se vytratil v neznámo, bylo mu takřka čtyřiapadesát.

Jak vypadal, není možná podstatné, ale v úvodu knihy je fotografie. Šebka vidíme v brýlích a plášti v až děsivé, staré uličce. Na omítce nad jeho hlavou je nápis „Eva".

Šebek byl synovcem spisovatele Jaroslava Havlíčka (1896–1943), možná nejvýznamnějšího představitele české psychologické prózy. Když Šebkův otec zemřel, byly mu teprve dva roky. Vychovala jej babička.

Nebývá zdůrazňováno, že Šebek původně „jen" opisoval díla jiných literátů, třeba Vratislava Effenbergera, Paula Éluarda či André Bretona. V 60. letech tak vytvořil řadu knih. Pravděpodobně mu později byly inspirací. Na významu jeho díla to ovšem nic nemění.

VLADIMÍR NOVOTNÝ

Se „Slovníkem cizích slov“

Pamětníci by vše mohli potvrdit, pokud si to pamatují, neboť jeden autor nebo badatel natolik splynul se svým (nejznámějším) dílem, až se mu říkalo v souladu s názvem daného opusu a takto se o něm též mluvilo. V konkrétním případě, jak je patrné už z titulku, máme na mysli mnohokrát vydávanou slovníkovou příručku, jejímž tvůrcem nebyl nikdo jiný než plzeňský vysokoškolský profesor Lumír Klimeš. Na podzim 1999, kdy jsem nastoupil na bohemistické katedře Západočeské univerzity v Plzni, oslavoval tento ctihodný vědec dva dny po mém příchodu své pětasedmdesáté narozeniny. Mně se přihodilo či poštěstilo, že jsem na počátku plzeňského fakultního života pak sdílel s renomovaným „Slovníkem“ společnou pracovnu, případně učitelskou komůrku.

Měl jsem ke staršímu kolegovi pochopitelně velký respekt, vždyť to byl sám „Slovník cizích slov“! Od roku 1972 předsedal v Plzni Jazykovědnému sdružení, proslul pořádáním průkopnických konferencí o slangu a především to byl na slovo vzatý znalec vývoje jazyka českého přinejmenším od 17. století. Tyto sféry nebyly má parketa, nicméně jsem se zájmem přihlížel, jak pan profesor zkouší. Nuže, jeho první otázka obvykle zněla: „Jak se jmenujete, děvenko?“ Dotyčná děvenka nezaváhala a odvětila, že například Jan, Jiří nebo Josef Novák. Následovala druhá neomylná otázka „A co studujete, děvenko?“, načež byla „děvenka“ Novák často pochválena, že neříká „hudebka“ nebo „anglina“ a že odpovídá celou větou a správně. Potom už ctihodný „Slovník cizích slov“ začal pečlivě zkoušet, čemuž jsem už nevěnoval pozornost, nicméně jsem se vydatně poučil.

Obě základní otázky profesora Klimeše čili „Slovníku“ jsem s chutí přijal za své, připojil jsem k nim ale ještě otázku třetí, která byla zajímavější než vlastní zkoušení. Tázal jsem se totiž „děvenek“, aniž bych je takto oslovil, odkud jsou. Jen co jsem to zvěděl, přilétla otázka čtvrtá, kterýpak spisovatel či -lka je odtud čili z jejich rodiště či bydliště? Občas jsme se shodli, že o nikom nemáme tušení, což mi dlouho vrtalo hlavou. Někdy ale došlo na tuze truchlivé zážitky: to když zkoušení sice pocházeli z Plzně a žili v ní, leč o žádném plzeňském spisovateli neslyšeli a tvářili se nesmírně zaskočeně: odkdy se ve městě vzali nějací spisovatelé? Nikdy jindy nebyly mé kantorské mlčenlivé pohledy káravější. Bohudík se záhy mezi zkoušenými ocitly mladé básnířky a ocitli mladí básníci (o nichž pedagogický sbor neměl zdání) a ty i ti věděy či věděli někdy dokonce i to, že v Plzni vychází Plž. Možná ale pokaždé přicházeli na zkoušku s bezbřehou úlevou, že atestaci u prof. Klimeše (u „Slovníka“) už mají dávno za sebou.

AUTOŘI PLŽE

Stanislav Bukovský (1944 Plzeň) - výtvarník a publicista
Ivo Fencl (1964 Plzeň) - strážný, prozaik a publicista, žije ve Starém Plzenci
Vladimír Gardavský (1943 Plzeň) - publicista
Markéta Jansová (1982 Plzeň) - lektorka a překladatelka, básnířka a prozaička
Martina Kastnerová (1981 Prachatice) - akademická pracovnice, žije v Plzni
Peggy Kýrová (1970 Plzeň) - referentka, překladatelka, prozaička a publicistka
Ladislava Lederbuchová (1949 Plzeň) - bohemistka, literární kritička
Radovan Lovčí (1977 Plzeň) - historik, redaktor, prozaik a básník, žije v Plasích
Vladimír Novotný (1946 Praha) - bohemista, literární kritik, žije v Chodouni
Jitka Prokšová (1962 Plzeň) - VŠ pedagožka, prozaička
Vlasta Romanová (1958 Košice) - psycholožka, pedagožka, terapeutka, prozaička a výtvarnice, žije v Plzni
Eva Válková (1953 Ústí nad Labem) - lékařka, básnířka, žije v Dobřanech
Vhrsti (1970 Rokycany) - výtvarník, ilustrátor, prozaik, publicista, žije ve Strašicích

V PŘÍŠTÍM ČÍSLE ČTĚTE

O Ceně Bohumila Polana
Povídku Kateřiny Sachrové
Připomínku Vladimíra Novotného další pozapomenuté knihy

TIRÁŽ

Plž – Plzeňský literární život

Ročník XXV. č. 11, listopad 2026
Náklad: 230 ks. ISSN 1213-9890

Vydává Knihovna města Plzně, p.o.
Redakce: Jana Horáková,
e-mail: horakovaj@plzen.eu, tel.: 378 038 206

Listy Ason-klubu: Helena Šlesingerová,
e-mail: slesingerova@plzen.eu, tel.: 378 038 200

Knihovna města Plzně, B. Smetany 13,
301 00 Plzeň, www.knihovna.plzen.eu

Číslo 11 sestavila Jana Horáková
Korektury: Vladimír Gardavský

Obálka, grafická úprava a typografie:
Miloslav Krist - ArtKrist

Tisk: MK-tisk, Miroslav Kratochvíl,
Cukrovarská 8, 301 00 Plzeň

Vydávání je povoleno
Ministerstvem kultury ČR

Evidenční číslo periodického tisku:
MK ČR E 13766

Knihovna
Plzeň